

Paul Auster

4 3 2 1

Traducere din limba engleză și note
de Iulia Gorzo

Legenda familiei spune că bunicul lui Ferguson a pornit pe jos din orașul său natal, Minsk, cu o sută de ruble cusute în căptușeala hainei, a călătorit spre vest până la Hamburg, trecând prin Varșovia și Berlin, apoi și-a luat bilet pe un vapor numit *Împăratessa Chinei*, care a traversat Atlanticul pe o vreme furtunoasă de iarnă și a intrat în portul New York în prima zi a secolului XX. În timp ce aștepta să fie luat în primire de un funcționar de la imigrări pe Ellis Island, a intrat în vorbă cu un confrate evreu rus. Omul i-a spus aşa: *Uită numele Reznikov. Nu ți-e de nici un folos aici. Pentru noua dumitale viață în America îți trebuie un nume american, unul care să sună ca lumea, americană*. Cum la 1900 engleză era încă o limbă străină pentru el, Isaac Reznikov i-a cerut o sugestie compatriotului său mai copț, mai experimentat. *Spune-le că ești Rockefeller*, i-a răspuns omul. *Cu ăsta mergi la sigur*. A trecut un ceas, apoi încă unul, iar când i-a venit rândul să răspundă întrebărilor funcționarului de la imigrări, Tânărul Reznikov, care avea pe atunci nouăsprezece ani, uitase numele sugerat de celălalt bărbat. *Cum vă numiți?* l-a întrebat funcționarul. Lovindu-se peste frunte de ciudă, frânt de oboseală, imigrantul a izbucnit în idiș: *Ikh hob fargessen (Am uitat)!* și iată cum și-a început Isaac Reznikov noua viață americană sub numele de Ichabod Ferguson.

Ușor nu i-a fost, mai ales la început, dar nici mai târziu, lucrurile nu i-au mers niciodată în țara de adoptie aşa cum își închipuise. E adevărat că s-a descurcat să-și găsească o soție cu puțin după ce a împlinit douăzeci și şase de ani și la fel de adevărat e că soția lui, Fanny, născută Grossman, i-a adus pe lume trei fii voinici și sănătoși, dar viața în America a rămas un chin pentru bunicul lui Ferguson din ziua în care a coborât de pe vapor și până în noaptea de 7 martie 1923, când viața i-a fost curmată în mod neașteptat, prea curând, la patruzeci și doi de ani – împușcat în

Nu s-au păstrat fotografii cu el, dar se pare că fusese un vlăjgan cu spinare zdravănă și mâini uriașe, needucat, recalificat, tipul ageamiului care habar n-are de nici unele. În prima lui după-amiază la New York i-a ieșit în cale un vânzător ambulant care vindea cele mai roșii, mai rotunde și mai fără de cusur mere din căte-i fusese dat să vadă vreodată. În fața acestei tentații irezistibile, a cumpărat un măr și a mușcat lacom din el. Gustul nu era dulce, aşa cum se aşteptase, ci amar și ciudat. Pe lângă asta, mărul mai era și greșos de moale, iar când dinții lui au pătruns prin coajă, măruntaiile fructului i-au împroșcat haina cu o jerbă de un roșu pal, presărată cu o mulțime de semințe ca niște alice. Era prima oară când simțea gustul Lumii Noii, prima lui întâlnire, de neuitat, cu o roșie de Jersey.

Nu era deci un Rockefeller, ci un salahor lat în umeri, un uriaș evreu cu un nume absurd și două picioare fără astămpăr, care și-a încercat norocul în Manhattan și Brooklyn, în Baltimore și Charleston, în Duluth și Chicago, angajat pe rând ca docher, marinări obișnuit pe o navă-cisternă de pe Marile Lacuri, îngrijitor de animale pentru un circ itinerant, muncitor la banda de asamblare într-o fabrică de conserve, șofer de camion, săpător de șanțuri, paznic de noapte. Cu toată strădania lui, niciodată n-a căpătat mai mult de o leafă mizeră, aşa că singura moștenire pe care bietul Ike Ferguson le-a lăsat-o nevestei și celor trei băieți au fost poveștile despre aventurile din tinerețea lui de vagabond. Pe termen lung, probabil că poveștile sunt la fel de prețioase ca banii, dar pe termen scurt prezintă dezavantaje clare.

Magazinul de pielărie i-a oferit lui Fanny o mică despăgubire pentru pierderea suferită, după care ea a părăsit Chicago împreună cu băieții și s-a mutat la Newark, New Jersey, la invitația rудelor soțului ei, care-i puseseră la dispoziție apartamentul de la etaj din casa lor din Central Ward în schimbul unei chirii modice. Băieții ei aveau paisprezece, doi-sprezece și nouă ani. Louis, cel mai mare, își luase de mult numele de Lew. Aaron, mijlociu, începuse să se prezinte Arnold, sătul de bătăile încasate la scoala din Chicago, iar lui Stanley, băiatul de nouă ani, i se

spunea Sonny. Ca să se descurce, mama lor spăla rufe și cârpea haine, dar în scurt timp, băieții au început și ei să contribuie la finanțele familiei, fiecare cu slujba lui de după școală, cu toții încredințându-i mamei fiecare bănuț căștigat. Erau vremuri grele și pericolul săraciei umplea camerele apartamentului ca o ceață deasă, orbitoare. Frica era inevitabilă și toți cei trei băieți au ajuns să-și însușească încetul cu încetul sumbrele concluzii ontologice ale mamei lor despre rostul vieții. Muncești sau mori de foame. Muncești sau rămâi fără acoperiș deasupra capului. Muncești sau mori. Pentru Fergusoni, noțiunea stupidă de toți-pentru-unul-și-unul-pentru-toți nu exista. În lumea lor măruntă, era toți-pentru-toți – sau nimic.

Bunica lui Ferguson murise înainte ca el să împlinească doi ani, aşa că nu avea deloc amintiri conștiente cu ea, dar, conform legendei familiei, Fanny fusese o femeie dificilă și labilă, predispusă la ieșiri violente, cu tipete și crize maniacale de plâns necontrolat, care-și altoia băieții cu mătura pentru orice pozna și avea interdicție în câteva magazine locale pe motiv că se tocmea zgomotos la preț. Nimeni nu știa unde se nașcuse, dar povestea era că s-ar fi trezit la New York la paisprezece ani, orfană, și ar fi petrecut mai mulți ani într-un pod fără ferestre din Lower East Side, făcând pălării. Tatăl lui Ferguson, Stanley, îi povestea rareori fiului său despre părinții lui, răspunzând întrebărilor băiatului cât mai vag, mai laconic și mai rezervat posibil, aşa că puținele informații despre bunicii paterni pe care micul Ferguson reușise să le afle veneau aproape exclusiv de la mama lui, Rose, de departe cea mai Tânără dintre cele trei reprezentante ale celei de-a doua generații de nurori Ferguson și care se informa la rândul ei în primul rând de la Millie, soția lui Lew, o femeie înclinată spre bârfă, căsătorită cu un bărbat mult mai puțin secretos și mult mai vorbăret și decât Stanley, și decât Arnold. Când Ferguson avea opt-sprezece ani, maică-sa i-a împărtășit una dintre poveștile lui Millie, prezentându-i-o ca pe un simplu zvon, o presupunere neîntemeiată care ar fi putut fi adeverată – după cum ar fi putut fi și falsă. Se pare că Lew i-ar fi spus lui Millie, sau cel puțin ea și-a pretindea, că existase un al patrulea copil Ferguson, o fată născută la trei sau patru ani după Stanley. În perioada când familia se instalase la Duluth, iar Ike își căuta de lucru

ca marină de rând pe un vas de pe Marile Lacuri, câteva luni în care familia trăise într-o sărăcie lucie, și pentru că Ike era plecat când Fanny născuse copila, pentru că se aflau în Minnesota, și încă iarna, o iarnă deosebit de friguroasă într-un loc deosebit de rece, pentru că locuiau într-o casă încălzită de o singură sobă cu lemn și pentru că banii erau pe atunci atât de puțini, încât Fanny și băieții ajunseseră să mănânce o singură dată pe zi, gândul că va mai avea un copil în grija o îngrozise atât de rău, încât își încasează nou-născută în cadă.

E drept că Stanley nu prea vorbea cu fiul lui despre părinți, dar nici despre el însuși nu spunea prea multe. Din acest motiv, lui Ferguson îi venea greu să și-l reprezinte pe taică-său ca băiat, ca adolescent, ca bărbat Tânăr sau ca orice altceva înainte de a se fi însurat cu Rose, la treizeci de ani și două luni. Din aluziile prinse din zbor care-i mai scăpau lui taică-său, un lucru tot pricepuse și Ferguson: că Stanley fusese adesea persecutat și luat la șuturi de frații mai mari, că – fiind cel mai mic și având deci parte cel mai puțin în copilărie de un tată viu, el era cel mai atașat de Fanny, că fusese un elev silitor și era de departe cel mai sportiv dintre cei trei frați, că jucase ca fundaș în echipa de fotbal și concurase la patru sute de metri pentru echipa de atletism de la Central High, că, pricopându-se la electronică, deschisese un mic atelier de reparat radiouri în 1932, în vara de după absolvirea liceului (*o gaură într-un zid de pe Academy Street, în zona comercială din Newark*, cum spunea el, *fix cât un stand de lustragiu*), că fusese rănit la ochiul drept la unsprezece ani de mătura dezlănțuită a maică-sii, în timpul uneia dintre crizele ei (orbind parțial și devenind deci inapt 4-F¹ pentru cel de-al Doilea Război Mondial), că porecla de Sonny îi era nesuferită, așa că renunțase la ea imediat după școală, că-i plăcea să danseze și să joace tenis, că niciodată nu-și critica frații, chiar dacă ei se purtau stupid sau disprețuitor cu el, că în copilărie, după școală, lucrase ca vânzător de ziare, că se gândise serios să studieze dreptul, dar abandonase ideea din lipsă de

¹ Clasificare datând din timpul Războiului Civil American. Inițial, erau considerați inapți pentru front recruiții cărora le lipseau patru dinți din față; ulterior, clasificarea a ajuns să însemne, generic, „inapt din motive medicale“.

fonduri, că la douăzeci de ani fusese donjuan și frecventase o mulțime de tinere evreice, fără nici un gând să se însoare cu vreuna dintre ele, că avusese mai multe escapade în Cuba anilor '30, când Havana era capitala depravării în Emisfera Vestică, că cea mai mare ambiție a vieții lui era să devină milionar, la fel de bogat ca Rockefeller.

Lew și Arnold se însuraseră amândoi la douăzeci și ceva de ani, hotărât să se desprindă cât mai repede de nebunia din casa lui Fanny, să scape de regina urlătoare care domnise peste Ferguson din 1923, de când murise tatăl lor, dar Stanley, care era încă un adolescent când frații lui spălaseră putina, fusese nevoit să rămână. La urma urmei, abia terminase liceul, dar anii trecuseră apoi unul după altul, unsprezece ani în care el continuase, inexplicabil, să-și împartă existența cu Fanny în apartamentul ei de la etaj, pe toată perioada Depresiei și în prima jumătate a războiului, poate din inertie sau lene, poate dintr-un simț al datoriei sau al vinovăției față de maică-sa sau poate din toate aceste motive la un loc, care nu-l lăsau să-și imagineze viața în altă parte. Lew și Arnold deveniseră amândoi tați, dar Stanley părea mulțumit cu explorările lui, consumându-și mare parte din energie pentru a-și extinde mica afacere și, cum se apropia de pragul celor treizeci de ani, iar însurătoarea nu părea să-l tenteze, părea aproape sigur destinat unei vieți de burlac. Astă până când, în octombrie 1943, la nici o săptămână după ce Armata a Cincoa Americană cucerise Napoli de la germani, în acele zile optimiste, când sortii războiului se întorceau în sfârșit în favoarea Aliaților, Stanley a cunoscut-o la New York pe Rose Adler, de douăzeci și unu de ani, la o întâlnire aranjată, iar farmecul burlăciei eterne s-a stins subit și definitiv.

Mama lui Ferguson era atât de frumoasă, atât de atrăgătoare cu ochii ei gri-verzui și părul lung, săten, atât de spontană, de vioaie și de mereu cu zâmbetul pe buze, atât de nurlie la cei un metru și cincii cu care fusese blagoslovită, încât Stanley cel distanț și în general indiferent, Stanley care până la douăzeci și nouă de ani nu cunoșcuse focul iubirii, să simță că se dezintegreză în prezența lui Rose când i-a strâns mâna pentru prima oară, de parcă plămâniții își sărăcă golit de aer și niciodată nu avea să-și mai recapete suful.

Și ea era copil de emigranți, cu un tată născut în Varșovia și o mamă născută la Odesa, care ajunseseră amândoi în America înainte să fi împlinit trei ani. Așadar, Adlerii erau o familie mai integrată decât Fergusonii, iar în vorbirea părinților lui Rose nu se simțise niciodată vreo urmă de accent străin. Crescuseră unul la Detroit, celălalt la Hudson, New York, iar idișul, polona și rusa părinților lor lăsaseră locul unei engleze fluente, idiomatice, în timp ce tatăl lui Stanley se chinuise să-și însușească cea de-a doua limbă până-n clipa morții, iar maică-sa încă prefera, în 1943, după aproape jumătate de secol în care trăise departe de originile ei est-europene, să citească *Jewish Daily Forward* în locul ziarelor americane și se exprima într-un limbaj ciudat, amestecat, pe care fiile ei îl numeau „ingleză”, un dialect aproape de neînțelus care amesteca idișul cu engleză în aproape fiecare proponziune care-i ieșea pe gură. Asta era o diferență fundamentală între genitorii lui Rose și cei ai lui Stanley, dar și mai importantă decât gradul în care părinții lor se adaptaseră la viața în America era chestiunea norocului. Părinții și bunicii lui Rose fuseseră feriți de întorsărurile crude ale destinului care se abătuseră asupra ghiniioniștilor Fergusoni, iar în trecutul lor nu găseai spargeri cu victime la depozite, nici sărăcie cu foamete și disperare, nici prunci înecați în baie. Bunicul din Detroit fusese croitor, cel din Hudson, frizer și, deși croitul hainelor și tunsul părului nu erau genul de slujbe care să ducă la bogăție și succes social, aduceau un venit suficient de constant pentru a asigura mâncare pe masă și haine pentru copii.

Tatăl lui Rose, Benjamin, zis când Ben, când Benjy, plecase din Detroit în 1911, a doua zi după absolvirea liceului, cu destinația New York, unde o rudă îndepărtată îi făcuse rost de o slujbă de vânzător într-un magazin de îmbrăcăminte din centru, la care Tânărul Adler renunțase însă după două săptămâni, conștient că destinul lui nu era să-și petreacă scurtul răstimp care-i fusese dat pe pământ ca vânzător de șosete și chiloți bărbătești, iar după treizeci și doi de ani petrecuți ba vânzând produse de curătenie din ușă-n ușă, ba ca distribuitor de discuri de gramofon, ba ca soldat în Primul Război Mondial sau vânzător de mașini și co-proprietar al unei afaceri cu automobile la mâna a două în Brooklyn, ajunse să-și câștige existența la o firmă de imobiliare din Manhattan,

fiind unul dintre cei trei acționari minoritari, cu un venit suficient de mare pentru ca în 1941, cu șase luni înainte de intrarea Americii în război, să-și poată muta familia din Crown Heights, Brooklyn, într-un imobil nou de pe West Fifty-eighth Street.

Din căte i se povestise lui Rose, părinții ei se întâlniseră la un picnic de duminică în provincia newyorkeză, nu departe de casa maică-sii din Hudson și, după nici jumătate de an (în noiembrie 1919), se și căsătoriseră. Rose avea să-i mărturisească mai târziu fiului ei că mariajul lor o uimise întotdeauna pentru că rareori văzuse două persoane mai incompatibile decât părinții ei, iar faptul că mariajul rezistase peste patru decenii era, fără îndoială, unul dintre mariile mistere din analale conviețuirii omenești. Benjy Adler era un tip arogant, iute la vorbă, un şmecher cu o sută de planuri în buzunare care ştia să spună o glumă, un individ pus pe căptuială, mereu ahiat să fie în centrul atenției, și iată că la acel picnic de duminică din provincia newyorkeză se amorezase de o fată sfioasă și cuminte pe nume Emma Bromowitz, o Tânără de douăzeci și trei de ani dolofană, pieptoașă, cu pielea nemaipomenit de albă și o clacie deasă de păr roșu, atât de virginală, de neexperimentată și de victoriană în purtări, încât îți dădeai seama dintr-o privire că buzele ei nu cunoșcuseră niciodată atingerea unor buze de bărbat. Era total absurd să se căsătorească, existau toate semnele că-i aştepta o viață de conflicte și neînțelegeri, dar uite că o făcuseră, și chiar dacă Benjy nu prea reușise să-i rămână fidel Emmei după nașterea fiicelor lor (Mildred în 1920, Rose în 1922), îi rămăsese credincios în inima lui, iar ea nu se îndurase niciodată să-și poarte pică, cu toate păcatele lui.

Rose își adora sora mai mare, dar nu se poate spune că era valabilă și reciproca, pentru că Mildred își acceptase în mod firesc, ca întâia născută, poziția de prințesă a casei unsă de Dumnezeu, iar mica rivală care-și făcuse intrarea în scenă trebuia să învețe – iar și iar, dacă era nevoie – că în apartamentul familiei Adler de pe Franklin Avenue exista un singur tron, un singur tron și o singură prințesă, și orice tentativă de uzurpare avea să fie întâmpinată cu o declarație de război. Astă nu înseamnă că Mildred o dușmănea pe față pe Rose, dar își împărtea favorurile cu lingurița, atâta favoruri pe minut, pe oră sau pe lună, pe care le oferea

întotdeauna cu un strop de condescendență trufășă, cum îi sedea bine unui os domnesc ca ea. Mildred cea rece și bănuitoare; Rose cea inimioasă și neglijentă. Când fetele au ajuns la doisprezece, respectiv zece ani, era deja limpede că Mildred avea o minte excepțională, că succesul ei la școală nu se datora doar eforturilor ei, ci unor înzestrări intelectuale superioare și, deși Rose era și ea deșteaptă și avea note cât se poate de respectabile, în comparație cu sora ei ieșea întotdeauna pe locul doi. Fără să-și înțeleagă motivele, fără să se gândească deloc conștient la asta sau să formuleze o intenție, Rose a renunțat treptat să mai concurreze în termenii lui Mildred, dându-și seama instinctiv că rivalitatea cu sora ei nu putea duce decât la eșec, aşa că dacă voia să fie fericită, trebuia să-o apuce pe altă cale.

Soluția a fost să muncească, să încerce să se impună căstigându-și singură banii, iar când a împlinit paisprezece ani și a putut munci legal, și-a găsit o primă slujbă, apoi și altele, iar când a împlinit șaisprezece ani lucra deja cu normă întreagă ziua, în timp ce făcea liceul la seral. Mildred n-avea decât să se retragă în chilia creierului ei tapetat cu cărți, să plutească spre facultate și să citească toate cărțile scrise în ultimii două mii de ani, pe când Rose își dorea lumea reală, care i se și potrivea, aglomerația și zarva străzilor newyorkeze, sentimentul că își asumă propriul destin și-și croiește propriul drum. Asemenei eroinelor dârзе și agere la minte din filmele la care se ducea de două, trei ori pe săptămână, și rul nesfârșit de producții de studio cu Claudette Colbert, Barbara Stanwyck, Ginger Rogers, Joan Blondell, Rosalind Russell și Jean Arthur, și-a asumat rolul de femeie de carieră Tânără și hotărâtă, însușindu-și-l ca și cum ar fi trăit în propriul ei film, *Povestea lui Rose Adler*, acel film lung și nemaipomenit de complex care era încă la prima bobină, dar promitea realizări mărețe în anii care aveau să vină.

În octombrie 1943, când l-a cunoscut pe Stanley, lucra de doi ani pentru un fotograf de portrete pe nume Emanuel Schneiderman, care avea un studio pe West Twenty-seventh Street, în apropiere de Sixth Avenue. Rose începuse ca recepționeră-secretară-contabilă, dar în iunie 1942, când asistentul lui Schneiderman s-a înrolat în armată, Rose i-a luat locul. Bătrânușul Schneiderman era deja trecut de șaizeci de ani, un evreu

german care emigrase la New York cu soția și cei doi băieți după Primul Război Mondial, un tip irascibil, predispus la ieșiri tâfnoase și la un limbaj de-a dreptul jignitor, dar care cu vremea se atașase fără să vrea de frumoasa Rose și, cum nu-i scăpase atenția cu care ea îl urmărea la lucru încă din primele zile la studio, hotărâse să ia ca ucenică-asistentă și să-o învețe tot ce știa despre aparate foto, lumină și developat – secretele meseriei. Pentru Rose, care până atunci nu prea știse încotro să-o apuce, care avusesese diferite slujbe de birou doar pentru leafă și cam atât, fără a spera deci la vreo mulțumire sufletească, a fost ca și cum și-ar fi descoperit întâmplător vocația – nu doar o slujbă oarecare, ci un nou mod de a fi în lume: să privească chipurile celorlalți, noi chipuri în fiecare zi, alte chipuri în fiecare dimineață și după-amiază, toate diferite între ele, și în curând Rose și-a dat seama că-i plăcea munca de a-i privi pe ceilalți și că niciodată n-avea să se plătisească de ea.

Stanley lucra deja împreună cu frații lui, amândoi scutiți de serviciul militar (platfus și probleme de vedere) și, după mai multe reinventări și extinderi, micul atelier de reparat radiouri deschis în 1932 se transformase într-un magazin măricel de mobilă și electrocasnice situat pe Springfield Avenue, dotat cu toate tentațiile și trucurile comerțului american contemporan: plata în rate, promoții 2 + 1, lichidare de stoc de două ori pe an, un serviciu de consiliere pentru însurăței și oferte speciale de Ziua Drapelului. Arnold i se alăturase primul, fratele mijlociu cel gafeur și fără prea multă minte care, după mai multe încercări ratate de a lucra ca vânzător, abia dacă reușea să-și întrețină soția, Joan, și cei trei copii, iar după câțiva ani li s-a alăturat și Lew, dar nu pentru că l-ar fi interesat mobila sau electrocasnicile, ci pentru că Stanley îi plătise recent datele de la jocurile de noroc pentru a doua oară în cinci ani și-l silise să intre în afacere ca doavadă de bună-credință și pocăință, punându-i în vedere că dacă încerca să se foileze, n-avea să mai pupe nici un penny de la el pentru tot restul vieții. Astfel a luat ființă compania numită Universul Căminului 3 Frați, condusă în principal de un singur frate, Stanley, cel mai Tânăr și mai ambicioș dintre fiii lui Fanny și care, dintr-un soi de convingere strâmbă, dar de neclintit, că loialitatea față de familie era cea mai aleasă dintre calitățile omenești, își asumase de bunăvoie povara celor

doi frați ratați, care și exprimau recunoștință față de el întârziind în mod repetat la serviciu, șterpelind hârtii de zece și de douăzeci din casa de marcat când rămâneau cu buzunarele goale și, în sezonul cald, ștergând-o după masa de prânz ca să joace golf. Poate că purtarea lor îl necădea pe Stanley, dar el nu se plângă niciodată, căci legile universului nu îngăduiau să te plângi de propriii frați și, chiar dacă Universul Căminului ar fi avut un profit ceva mai bun fără cheltuiala cu salariile lui Lew și Arnold, afacerea prinse se cheag, iar după un an sau doi, când războiul a luat sfârșit, perspectiva s-a luminat și mai mult pentru că apăruseră televizoarele, iar frații au fost primii băieți din cartier care să le vândă. Nu, Stanley încă nu era bogat, dar de la o vreme încoace câștiga ceva mai bine, iar în acea seară de octombrie a anului 1943 când a cunoscut-o pe Rose, era convins că partea cea mai bună a vieții încă nu începuse.

Spre deosebire de Stanley, Rose trăise deja focul iubirii pătimașe. Dacă n-ar fi fost războiul care să-i răpească acea iubire, ei doi nu s-ar mai fi întâlnit, căci ar fi fost deja căsătorită cu altcineva cu mult înainte de acea seară de octombrie, dar David Raskin, logodnicul ei, viitorul medic nașut în Brooklyn care intrase în viața ei la șaptesprezece ani, fusese ucis de o explozie accidentală în timpul unui simplu antrenament la Fort Benning, Georgia. Rose promise vesteasă în august 1942, după care urma sără multe luni de doliu în care se simțise pe rând amortită, înciudată, golită pe dinăuntru, disperată, pe jumătate nebună de durere, blestemând războiul în timp ce hohotea nopțile în pernă, neputând să se împace cu gândul că David n-avea să mai atingă niciodată. Singurul lucru care o ținuse pe linia de plutire în acele luni fusese munca ei cu Schneiderman, care-i aducea o oarecare consolare, puțină plăcere, un motiv să se ridice din pat dimineața, dar nu mai avea chef de socializare și nici n-o mai interesa să cunoască alți bărbați, restrângându-și viața la o rutină seacă formată din serviciu, casă și escapade la film cu prietena ei, Nancy Fein. Și totuși, încetul cu încetul, mai ales în ultimele două, trei luni, Rose începuse să-și revină la normal, redescoperind, de pildă, că mânăcarea avea gust și că ploaia care cădea peste oraș n-o uda doar pe ea, că toți ceilalți bărbați, femei și copii trebuiau să sară peste aceleași

băltoace. Nu, n-avea să treacă niciodată peste moartea lui David, el avea să rămână întotdeauna stafia secretă care o însoțea în timp ce se implementea spre viitor, dar la douăzeci și unu de ani era prea Tânără ca să întoarcă spatele lumii și-și dădea seama că, dacă nu făcea un efort să revină în acea lume, avea să se veștejească și să moară.

Nancy Fein fusese cea care-i aranjase întâlnirea cu Stanley, Nancy cea ironică și glumeață, dințoasa cu brațe subțiri care era cea mai bună prietenă a lui Rose din copilăria petrecută împreună în Crown Heights. Nancy îl cunoscuse pe Stanley la o seară dansantă de weekend în Catskills, una dintre petrecerile cu multă lume care se țineau la Brown's Hotel pentru tinerii evrei fără obligații din oraș care și căutau asiduu perechea, *piața de carne cușer*, cum îi spunea Nancy, și, deși Nancy personal nu căuta asiduu pe nimeni (fiind logodită cu un soldat mobilizat în Pacific, care, după ultimele vești, era încă printre cei vii), se dusese acolo cu o prietenă doar ca să se distreze și ajunsese să danseze de câteva ori cu *un tip din Newark, pe nume Stanley*. El ar fi vrut să-o mai vadă, a zis Nancy, numai că după ce-i mărturisise că fecioria ei era deja promisă altuia, el zâmbise, făcuse o mică plecăciune scurtă, comică și dăduse să plece, la care ea se apucase să-i povestească despre prietena ei Rose, Rose Adler, *cea mai frumușică fată de dincoace de Dunăre și cea mai cumsecade persoană de oriunde*. Era părerea sinceră a lui Nancy despre Rose, iar când Stanley își dăduse seama că vorbește serios, o anunțase că e interesat să-i cunoască prietena. Nancy i-a cerut scuze lui Rose că-i pomenise numele, dar Rose s-a mulțumit să ridice din umeri, conștientă de bunele intenții ale lui Nancy, după care a întrebăt-o: Ei, și cum e tipul? După descrierea lui Nancy, Stanley Ferguson avea cam un metru optică înălțime, era chipeș, deși bătrâior, la treizeci de ani fiind deja bătrân pentru cei douăzeci și unu de ani ai ei, cu o afacere proprie care părea prosperă, şarmant, politic și un foarte bun dansator. Rose absorbise informațiile, după care șovăise câteva clipe, cumpănind dacă era în stare să meargă la o întâlnire aranjată, moment în care realizase brusc că David era mort de mai bine de un an. De voie, de nevoie, venise vremea să încerce iar marea cu degetul. S-a uitat la Nancy și i-a spus: Poate că ar fi bine să mă întâlnesc cu Stanley Ferguson astă, ce zici?